

De geschiedenis van het herenhuis Berghorst in Enter (1)

Toen in 2006 duidelijk werd dat er in het noorden van Enter een nieuwe wijk zou komen, werd door de gemeente Wierden aan de Enternaren gevraagd suggesties te doen voor de naam van deze nieuwe wijk. Enternaren die een beetje met de historie van Enter bekend waren, wisten dat er vroeger in het gebied, begrensd door Wierdenseweg, Entergraven en Ypeloweg, een herenhuis gestaan had dat de Berghorst heette. Het lag dan ook voor de hand dat de nieuwe wijk die naam zou krijgen. Omdat er oudheidkundige vondsten te verwachten waren, moest er eerst archeologisch onderzoek gedaan worden, voor er gebouwd mocht worden. De Grontmij heeft dit onderzoek uitgevoerd en een grondradar heeft gegevens opgeleverd waar de Berghorst gestaan heeft. Wij wisten dat natuurlijk altijd al, want als kinderen hadden we jaren geschaatst op de resten van de grachten van de Berghorst.

In de context van dit onderzoek werd er ook iets over de historie van de Berghorst gezegd. Er werd geschreven over een versterkte havezate met riddermatige rechten et cetera. Later werd er nog geschreven dat de Berghorst een hof was geweest met honderden bunders grond en meer dan tien pachtboerderijen daterend uit de veertiende eeuw. Dit alles is echter niet op feiten gebaseerd en het is dan ook niet waar. In het onderzoek van de Twentse boerderijen, onder leiding van Henk Woolderink uit Borne, werd een boerderij Berghorst hier gedateerd uit ca. 1621 en dat is denk ik dicht bij de waarheid.

Nu de geschiedenis van de Berghorst gebaseerd op de feiten: In het register van vuursteden (schoorsteengeld) van 1642 werd de Berghorst voor de eerste keer vermeld. Met één vuurstede was het een gewone boerderij. Eigenaar was Herman van Heerdt, de bewoner van de Havezathe De Eversberg in Notter. In de loop der jaren is Van Heerdt in bezit gekomen van gedeeltelijke waarrechten in de Enter Marke van de erven Colhof en Oldenhove. Die had hij, met toestemming van het Markebestuur, verlegd op zijn boerderij De Berghorst. Wat betreft de naam Berghorst: horsten waren verhogingen in het landschap waarop boerderijen gesticht werden. In Enter lagen vier van die horstboerderijen dicht bij elkaar: De Cohorst, de Beusenhorst, de Berghorst en de Evershorst. Allemaal in het noorden van Enter.

In 1662 trouwde de oudste zoon Robert, van Herman van Heerdt. Robert koopt het herenhuis Kattelaar in Enter van Henri Boncamp en liet dat ingrijpend verbouwen.

In 1669 verscheen Herman van Heerdt voor de laatste keer op een vergadering van het Markebestuur. Hij is dan 68 jaar. Hij zette de boerderij te koop met een paar bunder grond die erbij hoorde. In 1670 verkocht hij De Berghorst aan Willem Jacob van Staverden. Van Staverden was de zoon van Jacob van Staverden (borgman van Doetinchem) en Gertrud van Holte. Er werden wat familiegoederen verdeeld binnen de familie Van Staverden, waarvan hij ook zijn deel ontving. Hij trouwde op 21 juli 1670 met Mechtild Lucretia Voet van de Havezathe De Beugelscamp in Denekamp. Voorafgaande aan zijn huwelijk had Baron van Staverden een herenhuis laten bouwen op een stuk land de 'Koeweide' dat bij de Berghorst hoorde. In het merkenboek staat dat het huis gebouwd werd tussen het Exo en de Enter 'Windemeule'.

Als in 1672 de Tweede Munsterse Oorlog volgt, moet ook Enter een oorlogsschatting opbrengen. De Enterse schippers worden in 1674 met hun zompen gebruikt voor de afvoer van Munsterse troepen van Haselt, Zwartsluis en dergelijke naar de Oosterdorper Watermolen bij Haaksbergen.

Na de oorlog werden in de markevergaderingen de financiële gevolgen van de oorlog verder besproken.

Maar daarover de volgende aflevering meer.

Johan Altena

Het familiewapen van het geslacht Van Staverden. Drie rode lelies op een zilver veld.